

הלכות סבה סימן תרלא

באר הגולה

י ברוקא שם י"ט
ויקפוש לה עניא
כ שם דוקפוש לה
רבה ורב יוסף
ל ה"א"ש שם
מ משנה שם ט"ו
נ שם בגמרא בנרתי
רבו חננאל ורבו הם
כמו שקבת ה"א"ש
שם ס דוקפוש רב
אמי שם ע כרביא שם
פ משנה שם ורבי
יהודה אלפא דבית
הלל

(י) שיהיה מכוון כנגד שפת היורד. הגה דהנינו שי"ש באורי שבין המתחנן טפח שקאוי להוריד העליון, (יא) ואז קשרה *אפלו חמתה מרבה, שיהא הצל מרבה כשהחמה באמצע (יב) (ס) הרקיע (ר"ן פרק הישן וכו' בשם הרמב"ם):
ו 'קנים היוצאים לאחורי הסכה, כגון שאחורי דפן אמצעי בולטים קנים מן הסכה, (יג) ויש בהם הפשר סכה וצלתה מרבה מחמתה ושלש דפנות, פשרה, (יד) אף-על-פי שהדפן האמצעי לא נעשה בשבילם אלא בשביל עקר הסכה שהוא לפנים ממנו: ז יכון הקנים הבולטים מן הסכה לצד הפרוץ ודפן אחד נמשך עמהם, (טו) לאף-על-פי שעשה דפן על (ו) הצדדין יתר על שבועה, ונתנה לו למימר הרי גלה דעתו לעשות כל הסכה בדפנות ארכות, ודפן אחד שנמשך עם הקנים של סכה אינו מן הסכה אלא בפני עצמו עומד, ונמצא שאין לו אלא דפן אחד שהוא הדפן הנמשך, אפלו הכי פשרה: ח הסכה בשפודין (טז) שהם פסולין לסכה בהם (יז) ואין בהם ארבעה, (יח) ואין מהם ארבעה במקום אחד, והניח בין שפוד לשפוד כמלא שפוד ונתן שם סכה פשר, פסול, (יט) ישאי אפשר (י) לצמצם שימלא כל האויר מסכה פשר, ונמצא הפסול מרבה, סאכל אם העדיף סכה הפשר מעט על הפסול, יאו אם היה הפסול נתון שתי (כ) *נתן הפשר (כ) ערב או איפקא, פשר, שאז מתמלא כל האויר מסכה פשר. (נדוקא בסכה גדולה, אבל בסכה קטנה צריך להיות מן השפודים (כא) פחות משלשה במקום אחד) (ב"י ומת"א מפרגא): ט בית המקדח בנסרים (כב) שאין עליהם מעזיבה (פרוש, טיט וצורות שמשימן עליהם) וקא (ט) להכשירו לשם סכה, (כג) די בזה שיסיר (כד) כל המסמרים לשם עשיית סכה, *או שיטל

באר היטב

דעתו שעשה יותר מהקשר מן המבקר, ויש לנו לומר דעד מקום שעשה מחצה מהני וספי לא ומה שעשה מחצה א' ארף ביותר זה אינו מן הסכה, קמ"ל אפי"ה פשר גם שם וחשיבין המחצות שעשה גם לזה כאלו הגיע הדפן הקצר עד סוף הפתל הארץ, ט"ז, ע"ש: (י) לצמצם. דאם היה אפשר היה מותר, דק"ל פרוץ בעומד מטר: (ח) ערב. ואם אינו נתון ראשי הפשר על הפסול נופל לארץ והלקח ה"ל הפשר מרבה, רש"י: (ט) להכשירו וכו'. וזהו פי' גמרא בבבול תורה קרא בעל פלגי, וכתב רש"י שם דאלו

משנה ברוחה

כאלו חלל של סכה המתחנן נגע בשפת זה היורד ונסתם חללו והיו פתחא: (י) שיהיה מכוון כנגד דפן וכו'. רוצה לומר, החלל שבתחתון יהיה מכוון נגד רחב הקנה העליון, שיהיה ראוי להוריד העליון בינתיים, כמו שבאר הרמ"א, ולאפוקי אם היה קצר בשעורו מן הקנה העליון: (יא) ואז קשרה אפלו וכו'. וכל-שכן אם אין בין קנה עולה לקנה יורד שלשה טפחים, בודאי מהני אפלו חמתה מרבה מצלתה: (יב) הרקיע. רוצה לומר, אף-על-פי שחמתה מרבה מצלתה כשהחמה באר מקומות ומאיר אורה דרוך אלכסון בין קנה לקנה, מפל מקום פינון שצלתה מרבה מחמתה כשהחמה באמצע הרקיע ועומדת בראש כל אדם, שפיר דמי: ו (יג) ויש בהם הפשר סכה. של שבועה על שבועה טפחים: (יד) אף-על-פי שהדפן האמצעי לא נעשה בשבילם וכו'. כגון שהרחיק דפן

באר הלכה

* אפלו חמתה מרבה, רק שיהא הצל מרבה וכו'. כן צריך לומר ובגדי ישע: * ונתן הפשר ערב, הנה הפסול אכרס העתיק דברי רש"י: ואם אינו נתון ראשי הפשר על הפסול נופל לארץ, והלקח הרי לה הפשר מרבה. ולא העתקתיו, כי תמחו האחרונים [הפמ"ג וכן הבגדי ישע], זהו שפך רק לשיטת רש"י דהסוגיא אולא למאן דאמר פרוץ בעומד אסור, והלכך בעינן שיהא הפשר ערב, אבל השלשון צריך הלא אול לשיטת רבנו חננאל ורבונו הם דהסוגיא אולא למאן דאמר פרוץ בעומד מטר, רק משום דאי אפשר לצמצם שימלא כל האויר ונמצא הפסול מרבה, אבל כי משנינן שנותן הפשר ערב ונהינן שיוחק כל חתיכת קנה לחבו בין שפוד לשפוד, אז אפשר שימלא כל האויר, ונמצא פרוץ בעומד ומטר: * או שישל מבין שני נסרים אחד וכו'. ולפי מאי דנקמא לן לקמן בסימן תרלב ודסקו פסול פוסל באמצע בארבעה טפחים, מתקמא כגון דהוה שני פסלים באמצע ואין מן הדפן עד הפסל ארבע אמות,

אמצעי משפתו והכניסו יותר מאמה לתוך המחצות אחר שקראה פשרה מכל מקום מועלת (י) המחצה זו גם לכראי. (יא) והסכימו אחרונים, דאפלו אם המחצה זו נעשית רק על-ידי לבדו גם-כן מהניא אף לכראי: ז (טו) אף-על-פי שעשה דפן וכו'. כלומר, פשיטא אם אינו אלא שבועה, פננתו להשפמש בכל הסכה ולא עשה אלא פתקון חכמים ושפך דינו (יז) כבתחלה שיכול לעשות הדפן השלישי של שבועה טפחים או על-ידי טפח מרנח וצורת הפתח, וכנ"ל בסימן תרל סעיף ב, ועל-ידי זה יכול להשפמש עד סוף הדפן הארץ⁽¹⁰⁾, מה שאין כן כשעשה יתר על שבועה טפחים, אפשר דגלה דעתו לעשות כל הסכה בדפנות ארכות וכו': ח (טז) שהם פסולים לסכה בהם. כגון שהם של ברזל דפסולים לכלי עלמא, וענן לעיל בסימן תרסט סעיף ב: (י) ואין בהם ארבעה. דאי יש בהם ארבעה טפחים, הלא קימא לן דסכה פסול פוסל באמצע ארבעה טפחים: (יח) ואין מהם ארבעה במקום אחד. רוצה לומר, אפלו על-ידי צירוף משנים או משלשה: (יט) ישאי אפשר לצמצם וכו'. דאם היה אפשר היה מותר, דנקמא לן: פרוץ בעומד, מת"א: (כ) ונתן הפשר ערב. בין כל שפוד ושפוד נתן הפשר שם לרחבו ודחקו ביניהן שלא יפל משם לארץ: (כא) פחות משלשה במקום אחד. דנקמא לן לקמן בסימן תרלב סעיף א, דבסכה קטנה פוסל סכה פסול בשלשה טפחים, עין שם: ט (כב) שאין עליהם מעזיבה. וכל-שכן אם היה מעזיבה על הנסרים והסיר המעזיבה ואתר-כף פקפס הנסרים, (גי) לבדואי מהני, דהא עבדי מעשה רבה לשם סכה [אחרונים]: (כג) די בזה שיסיר וכו'. ומהני בזה כאלו סכה בתחלה בכל הנסרים לשם סכה: (כד) כל המסמרים וכו'.

שער הציזין

(ט) וכתתי בזה לישב מה דנקט השלחן-צרוך דפן האמצעי, דבאמת גם הדפנות שבעדדין נעשו רק בשביל סכה הפנימית, כפרוש רש"י, אלא דכה מנפר טפי, כמו שפרשתי: (י) ואינו דומה לפי תקנה יורד וסותם, דהתם אמרין לגנאי עבדין לכראי לא עבדין, כדאיתא בסימן תרל, אבל הכא הרי מחצה שלמה [אחרונים]: (יא) מחצית-השקל כבאור הפסול אכרס ולכרישי-שרד וד'אחרון ופאמר-מרבדי, ולא הפתח-תימים: (יג) הנריא ושיא: (יג) וענן כאלה רבה שהביא דהנל"ב גופה במסקנתו הטיבם לקלל:

הלכות ספה סימן תרלא

מבין כל שני נסרים אחד ויתן סכך בשר במקומו, וכלה בשרה, (כה) *אפלו הנסרים רחבים ארבעה. (כו) ק'וש מי (י) שאומר שצריך *שלא יהיו הנסרים רחבים ארבעה: *י ספה שאין לה גג, כגון שהיו ראשי הדפנות דבוקות זו בזו (כז) כמין צריר, *או שסמך ראש הדפן של ספה לכחל, (כח) פסולה. *ואם (כט) היה לה גג אפלו טפה, (ל) *או שהגביה הדפן הסמוך לפתל מן הקרקע

צ הר"ר יצחק הרא"ש וכו' שכתב הרמב"ם והר"ר סתם כמנואל ק רמב"ם והר"ר בפרש דבר הר"ר וכתב סתם יוסף קב"ש ט"ו ע"ל יפה דברי רמב"ם ר משנה שם י"ט וכבר אליעזר ש ברימא שם

באר היטב

העולם א"כ לא פריך מידי אדשמואל טפי מרב, ע"ן ט"ז ובהרמב"ן בספר המלחמות, וע"ן במקרא דף טו ע"א. וכתב מ"א: דוקא במקפס כפי הרמב"ם שלא יאה רחב ד', אבל כשנולד א' מבינתים אפלו יש בהם ד' שרי, ע"ש:

באור הלכה

נגזן דהיינו א' אמות מצמצמות, ולקשעושה נטר ופסל מצד אחד ד' פעמים וכן מצד השני אחרים שני פסלים מצמצמו, הלכך מתבשר מתורת דפן עקפה רש"י ור"ן, וכן משמע בבאור הגר"א דלדעה ראשונה מרי בכהאי גווי. אכן בפי"ח כתב דלדעת הרא"ש והטור ויהא הי"ן השלשון צריך שהעמיק לשונם, כיון דעביד מעשה בנסרים, הו א"ל על הנסרים הנשארים שם סכך פסול וכלם מתבשרי בשנותן נטר ופסל נטר ופסל בכל הספה, אף היש'אומרים והוא דעת הרמב"ם אין סוכר כן, ולפיכך סוכר שלא יאה הנסרים רחב ד' בין במקפס ובין בנטול אחת מבינתים, ע"ן שם. ונצ"ן בפי"ח שהביא עוד שיטה אחת בשם הרמב"ן, דבנטול נטר אחת לבד סגי אפלו הניח על שאר נסרים בלא סתירה ונענוע, ואפלו לא הניח פסל בינתים וכו', אבל ס"ס על זה שאין להקל כן למעשה, גם הגר"א שהביא על השיטות בזה לא הזכיר שיטה זו כלל. ומה אין צריך להעדיף סכך הקשר על הפסול כמו בפעיר הקודם, וגם הסכך הפסול נתבשר על ידי המעצמה שנטל אחת מבינתים: *שלא יהיו הנסרים רחבים ארבעה טפחים. הוא דעת הרמב"ם. וע"ן במגן אברהם שדעתי, דאף לדעה זו דוקא במקפס סבירא לה שהיה פחותים מארבעה טפחים, דאם יהיו רחבים ארבעה, הוואה שישב תחתיו יסור שפטר לסכך בהן וישב גם כן תחת הבית, אבל כשנטול אחת מבינתים, אפלו כשיש בהן ד' טפחים שרי לכלי עלמא, דהוואה יאה שהצורך לת פסל בינתים ולא יבוא ליטב תחת תקרת הבית, עד כאן לשונו. ומשמע ממגן אברהם דהוא סוכר כמו שפירש הב"ח, דלדעה קמיא מתבשרא כל הנסרים, וכמו שכתבנו מקדם, דאם דוקא כשני הפסלים באמצע, פשיטא דגם הרמב"ם מודה לזה ואין צריך שום ראייה. וע"ן באלה נכה שהביא דמשמענות הטור ורובנו ירחם נראה, דלדעת הרמב"ם לא מהני בנסרים רחב ד' טפחים אפלו בנטול אחת מבינתים, וכמו שכתב הב"ח, ודלא כמגן אברהם, עכ"ל. משמע מנה דהוא סוכר גם כן כמו שפירש הב"ח לדעה קמיא דנאי סוכר כמו שפרשנו בשם רש"י והר"ן וכמו שמוכח מהגר"א דלדעה קמיא אין להקל בשנטול אחת מבינתים כי אם כששני פסלים באמצע, בזה בודאי גם היש'אומרים מהני בשנטול השני נסרים שהיו רחבים ד' טפחים ומיח סכך בשר במקומם: * או שסמך ראש הדפן וכו'. הינו אפלו עשה עוד דפן שלישי, דבשני דפנות בלאו הכי פסולה: * או שהגביה הדפן הסמוך לכחל וכו'. והוא הדין בשעשאה כמין צריר, וטפס הראשון לא היה משפע אלא בשנה [כגון כבנין או בארזי], כן כתב הלבוש וכן איתא בפרוש רש"י, והרמב"ם תדא

מלשנה ברוחה

הוא לשון הרא"ש והטור, וברש"י איתא: סותר את פלן ומנענע לשם ספה, ובפרוש המשנה להרמב"ם איתא גם כן בזה הלשון: מקפס, פרוש, שיעקר אותן ממקומן מן מסמרים התקועין בהן^(א), וכן הרע"ב והאור נרוע העמיק גם כן ברש"י, מקל הלין משמע דצריך (י"ד) לנענע את כל הנסרים^(א): **(כה) אפלו הנסרים רחבים ארבעה.** דאף על-פי דאלו לא היה קאן תקרה מתחלה ועכשו הוא כן לסכך בנסרים של ארבעה טפחים לשם סכה היה פסול מדרבנן, וכנ"ל בסימן תרכט סעיף יח, משום גזרת תקרה, שלא יטב תחת קורת ביתו ויאמר: מה לי זה מה לי תדשה; אבל השתא דזו תקרה היתה, וזה בא לעשות מעשה להסיר מסמרים שלה ולנענע לשם סכה, זה מוכיח שידע שאמרה תורה תעשה ולא מן העשוי, ותו ליכא למגזר משום תקרת ביתו. והנה זה מהני רק לענין פקפוק, אבל לענין לטל אחת מבינתים יש דעות בפוסקים, דהלא פסקין לקמן בסימן תרלב דסכך פסול פוסל באמצע בארבעה טפחים, והלא נשאר אצל סכך בשר נטר בתקרה שהוא רחב ארבעה טפחים, (טו) אם לא שיינדמן לתן סכך בשר במקום שני נסרים [שהוא שער ספה ויותר]. (טז) ויש שסוברין, דכיון שעשה שני נסרים שנטל נטר מבינתים ונתן סכך בשר, מהני מעשה זו להכשיר אף מקום הנטר שבצדו: **(כו) ויש מי שאומר שצריך שלא יהיו וכו'.** דעה זו חולקת אדעה קמיא לענין פקפוק, וסבירא לה דלא מהני כשהיו הנסרים רחבים ארבעה טפחים; ולענין לטל אחת מבינתים (י"ז) יש דעות בין האחרונים. ודע, דבזה שלא היו הנסרים שבתקרה רחבין ארבעה טפחים ונטל מבין כל שני נסרים נטר אחד ונתן סכך בשר במקומו, לכלי עלמא מתר לישב אפלו תחת הנסרים, דכיון שעשה מעשה, מתבשר גם שם, ואפלו הסכה גדולה כפה אמות מתבשר גם שם. אכן לפי המבאר בסימן תרכט סעיף יח דכהיום נהגו שלא לסכך בקל בנסרים אפלו פחותים מארבעה, (י"ח) יש לזהר מקפפוק וגם בזה, (י"ט) אם לא בשעת הדחק: * **(כז) כמין צריר.** פרוש, עשוי ככנרת, שמשפיע והולך, שגגו קרירותיו אחד: **(כח) פסולה.** אפלו אם עשה הדפנות המשפעים מסכך בשר דאין קאן לא דפן ולא גג^(א): **(כט) היה לה גג אפלו טפה.** בין בשעשאה כמין צריר לא היה משפע עד חדה ממש אלא שעשאה פחות טפה, או כשסמך ראש הדפן לכחל הרחיקה כשער טפה מן הכחל, בכל זה חשיבין אותו אויר פסחום, דכל פחות מן שלשה טפחים כלבד דמאי, והרי יש לה גג. וע"ן במגן אברהם, דאפלו למעלה אין רחב טפה, רק דבקחות משלשה סמוך לגגה יש רחב טפה, (כ) שרי: **(ל) או שהגביה וכו'.** הינו בוקיפה, ואפלו הוא אויר, כגון שהעמיד ויזויתיה על-גבי אבנים, דכל פחות משלשה טפחים פלבוד דמאי ונחשב כפסחום, וההוא טפה (כא) חשיבין לה כפתליו של ספה ושפוע שלו חשיב

שער הציון

(ד) וכן כתב הטי"א דאם: (טו) רש"י והר"ן, והובא דעתם בהגר"א: (טז) בי"ח שלישית הרא"ש והטור: (י"ז) דעת המגן אברהם והגר"א שרין דלא פליגי בזה, אלא שהמגן אברהם מצדד להקל דלכלי עלמא שרי אף כשהטורין רחבין ארבעה טפחים [ונכסברת הב"ח לדעת הרא"ש והטור], ודעת הגר"א כשיטת רש"י והר"ן להחמיר, דאף לדעה קמיא לא שרי בנטול אחת מבינתים כשנסרים רחבים ד' טפחים כי אם כשמתרמי שני פסלים באמצע. אכן הב"ח והנאליה נכה סוכרין דדעה קמיא והיש'אומרים פליגי גם בענין גטילת אחת מבינתים, דלדעה קמיא מהני מה שנטל נטר ונתן סכך במקומו אף להנסר רחב ד' טפחים שבצדו, ולדעה אחרונה לא מהני דבר זה: (י"ח) פרי מגדים ושא"י: (י"ט) פרי מגדים וטי"א דאם: (כ) דאמרין לבדו וחשיבין כאלו נוגעים ב' הדפנות במקום שיש רחב טפה, והרי יש כאן גג רחב טפה. וע"ן בבבירי"ע ע"ל דכל זה רק לדעת השלשון צריך, אבל לדעת היש'אומרים שהביא רמ"א דלא חשיבין אויר לגג אפלו על-ידי לבד להקל, גם בזה לא מהני כיון דעל-פני פנים אין כאן גג רחב טפה רק אויר, ומסימן שטו סעיף יא אין ראייה, דהתם להחמיר הוא, ע"ן שם: **(כא) לשון הרב המהר"ם בשם רש"י** (אף ששם משמע כבנין ולא בארזי כרש"י שלנו, ואפשר דמחלק בין גג לשמשה, דמירושלמי אין מוכח רק למשה, וצריך עיון):

הלכות סֵפֶה סִימָן תרלא

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק כז]

לאחר שפסקה מלהיחשב תקרה לכך שלא תהיה פסולה משום 'תעשה ולא מן העשוי'.

שְׂעִקְרֵי אִתְּנָן מִמְּקוֹמָן מִן מִסְמְרִים הִתְקוּעִין בְּהֵן¹³ וכו', דְּצָרִיךְ לְנַעֲנֵעַ אֶת קַל הַנְּסָרִים¹⁴.

14) ואופן הנענוע הנצרך כדי להכשיר את הסכך, ראה מה שכתבנו לעיל (סי' תרכו ס"ק יח).

13) ואף שלכאורה היה מספיק להוציא רק קצת מהמסמר ולהגביה את הנסר ולהניחו, כתב בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ה סי' לט ס"ק א) שמי"מ צריך להסיר את המסמר, אלא שאם הוציא את רוב המסמר עד שהנסר מתנועע, ואדם שכוחו יותר מאדם ממוצע יכול לנתק את הנסר ממקום חיבורו לגמרי, נחשב הדבר כעקירתו ממקומו, וכשר.

[משנ"ב ס"ק כח]

דְּאִין פְּאָן לֹא דִפְּן וְלֹא גָּג¹⁵.

15) וכן לענין מזוזה בבית העשוי כצריך ואין לו גג ישר, כתב בשו"ת משיב דבר (ח"ב סי' פא) שפטורים מלקבוע בו מזוזה, מפני שאינו נחשב כבית. והוסיף, שגם אם יש שם דופן גבוהה טפח, נראה שאין צריך לקבוע בו מזוזה, כיון שאין לו חשיבות של דירה, ואינו כסוכה שדי בכך שנחשבת כאהל.

ולחזיו את הסכך כולו מרחק שלשה טפחים מצידי הדופן כדי שתהיה הסוכה פסולה ולהחזירו, בלא להגביה אותו ממקומו, כתב בשו"ת אגרות משה (שם ס"ק ב) שאינו מועיל להכשיר את הסכך, כיון שלא הופקע שם תקרה מנסרים אלו, ונענוע אינו מועיל אלא

הלכות ספה סימן תרלא תרלב

ביאורים ומוספים

לסיכוכ מפני שלא הונחו לשם צל, כתב בשעה"צ לעיל (סי' תרכו ס"ק כב) שאף אם הם רחבים שלשה טפחים אין להחמיר שלא לשבת תחתיהם, מפני שיש לצרף את שיטת בעל העיטור שאינם פטולים בעצם [שמעשה הסרת הרעפים לעשיית הסוכה, נחשב כמעשה בגוף הקנים לשם סוכה], וכן יש עוד צדדים להקל בזה.

ובדברי החזו"א (או"ח סי' קמד ס"ק ד) שסתם לגבי גג שרוחבו שלשה טפחים הבלט לתוך חלל הסוכה שמוטר לישון מתחתיו, נראה שלא החמיר כלל בשלשה טפחים כשיטת הראב"ד, והיקל עד ארבעה טפחים (שונה הלכות ס"א).

[משנ"ב ס"ק ז]

לא אָמְרִינֵן דִּפְּן עֲקָמָה כְּנֵה⁸ וכו', רואין קאילו הדפן מגיע עד למעלה ונקפיה⁴ וכו', לכלי עלמא יש להקל, דאמרינן לבידי ודפן עקמה⁶.

3) ובביאור הדבר כתב לקמן (סי' תרלג ס"ק ב), שכדי לומר דופן עקומה צריך שיהיה הסכך הפטול כהמשך הדופן שיהיה אפשר לרונן כחלק מהדופן שהתעקם בסופו, וכשיש הפסק אויר באמצע אי אפשר לומר כן. וראה מה שכתבנו לעיל (סי' תרל ס"ק מד).

4) אמנם, לקמן (סי' תרלג ס"ק כ) סתם כדעה הראשונה, שאין אומרים דופן עקומה אלא כשהדפנות מגיעות לסכך.

5) ולענין סוכה הסמוכה לקיר בנין, ומוגן מפטיק בין הסכך שלה לבין הקיר, אלא שהמוגן מונח במרחק פחות משלשה טפחים מהקיר, וכדי להחשיב את הקיר כדופן הסוכה צריך לומר לבד ואחר כך דופן עקומה, דעת הגר"ג קרליץ (חוט שני סוכות עמ' ריט) שהחזו"א (או"ח סי' עז ס"ק ז, וראה שונה הלכות ס"ג) שכתב שאין אומרים דופן עקומה כשהסכך או הדפנות אינם מגיעים זה לזה, חולק על המשנ"ב כאן שכתב שאומרים לבד ודופן עקומה, ולדעת החזו"א הסוכה פטולה, וכן הדין לפי מה שכתב בשו"ת רעק"א (מהדריק סי' יב) שאין אומרים שתי הלכות יחד.

ובביאור החילוק בין דפנות הרחוקות מהסכך שלשה טפחים ומתכשרות על ידי דין גוד אסיק, שבהן לא אומרים דין דופן עקומה, לדפנות הרחוקות פחות משלשה טפחים ומתכשרות על ידי דין לבד, שבהן אומרים דין דופן עקומה, יש לומר כפי שמבואר בפמ"ג (משב"ז ס"ק א) שכיון שאי אפשר לדקדק שהדופן תגיע עד לסכך ממש, הותר להרחיקה מהסכך עד פחות משלשה טפחים ובכך נחשבת כאילו היא מגיעה לסכך, ולפיכך אפשר להחשיב אותה כאילו התעקמה, מה שאין כן כשהיא רחוקה מהסכך שלשה טפחים ואינה מתכשרת אלא על ידי דין גוד אסיק. אינה נחשבת על ידי כך כאילו היא מגיעה לסכך, אלא שזה דין בדופן שהיא כשרה אף כשאינה מגיעה לסכך, ולכן אי אפשר לראות את הדופן והסכך כאילו הם דופן אחת שהתעקמה.

[משנ"ב ס"ק לב]

יבן למעלה קשעושה גג יהיה על-ידי סכך¹⁶.

16) ואף שלכאורה די בכך שימלא טפח זה בכיסוי שאינו כשר לסכך, דן הגר"ש אלישיב (הערות סוכה יט, ב) שיתכן שצריך דוקא סכך כשר, כדי שייקרא שגג הסוכה עשוי מסכך כשר.

[משנ"ב ס"ק לד]

וברוכי נמי מברך, נעדין צריך עיין קצת¹⁷.

17) אמנם לענין אדם המסופק אם בירך ברכה שחיובה מדרבנן או שלא בירך, כתב בשעה"צ לעיל (סי' רטו ס"ק כא) שאסור לו להחמיר ולברך, ואם כן מדוע צידד כאן שמברך במקום ספק. אכן, מבואר בספר קונטרסי שעורים (להגר"י גוסטמן, קדושין סי' כד אות א) שבמקום שנחלקו החכמים, שמבואר בגמ' (עבודה זרה ז, א) שלענין דרבנן 'הלך אחר המיקל', אין זה כספק דרבנן שמחמת הספק הולכים בו לקולא בתורת ספק, אלא נחשב שהוכרעה ההלכה בתורת ודאי שהולכים אחר המיקל.

ובביאור הטעם שנשאר בצריך עיין קטן, כתב הכף החיים (ס"ק נו) שיתכן שאף בספק דרבנן יש לחוש לספק ברכה ולהימנע מלברך.

סימן תרלב

דבריים הפוסלים בסכך

[משנ"ב ס"ק ב]

שהולף שעור ארבעה טפחים על פני כל הפכה¹.

1) ושיעור ארבעה טפחים לפי מידות זמנינו, כתב הגר"ח נאה (שיעורי תורה סי' ג סכ"ה) שראוי להחמיר בענינו שאמה היא 47 ס"מ [מפני שיתכן שאמה לפי שיעור טפח עצב קטנה מ-48 ס"מ], וטפח הוא כמעט 8 ס"מ. ואף בחזו"א (או"ח סי' לט ס"ק טו ד"ה כל) מבואר שראוי לחשב בדיני דאורייתא לפי השיעור הקטן [המכונה 'שיעור גר"ח נאה', והוא 48 ס"מ לאמה, ו-32 ס"מ לארבעה טפחים], כיון שבדאורייתא אין ראוי להקל כשיעור הגדול [המכונה 'שיעור חזו"א', והוא כ-58 ס"מ לאמה], וכן הדין לגבי שלשה טפחים אויר או סכך פטול, ולגבי ארבע אמות של דופן עקומה.

[משנ"ב ס"ק ג]

לכן יש להחמיר לכתחלה².

2) אכן, לגבי קנים שהרעפים עומדים עליהם, והסיר את הרעפים והניח עליהם הסכך, שיש מן האחרונים שסוברים שאינם כשרים

הַלְבוּת סִפָּה סִימָן תְּרַלָּא תְרַלָּב

צו באר הגולה

טַפְחָ, הַרְי זֹו קְשָׁרָה: הַגָּה (לֹא) *וַיֵּשׁ אֹמְרִים שֶׁהַטַּפַּח לֹא תִהְיֶה אֲוִיר, רַק (לֹב) מִן הַדְּפָן אִו הַסֶּקֶף * (הֵרֵאשׁ כֶּסֶם רִמִּי וְרַמְבַּ"ם פִּדוּ). וְצָרִיף שֶׁיִּהְיֶה כֹּה שֶׁבְּעָה טַפְחִים עַל שֶׁבְּעָה (לֵג) בְּגַבְהָ (יֵל) עֲשֶׂה טַפְחִים (טוּר), גַּם צָרִיף שֶׁיִּהְיֶה הַדְּפָנוֹת לְאַחַר שֶׁהֵם גְּבוּהִים עֲשֶׂה עֲשִׂוֹת מְדַבֵּר שֶׁמִּסְכְּכִין בָּהֶם, (לֵד) דִּהָא הֵם הַסֶּקֶף (רִמִּי סִפִּיק דְּסוּכָה), וְאִם כֹּל הַדְּפָנוֹת מְדַבֵּר שֶׁמִּסְכְּכִין בָּהֶם, מִתַּר לִישָׁן אֶפְלוּ תַחַת הַדְּפָנוֹת (סִיס בִּפִּי רַבִּינוּ יִרְחֹם גִּיחַ ח"א):

א כדמתני ונהדעי
משמע דשמואל ספח
ט"ו, הרי"ף והרא"ש
ורמב"ם פסקי ה
ושאר פוסקים
ב שטר ושאר
פוסקים ג שם בגמרא
ד' ובבבא דובסי
ד' פקדוש רש"י
והר"ן שם, וכן פסק
רמב"ם ה משנה שם
י"ד

תְּרַלָּב דְּבָרִים הַפּוֹסְלִים בְּסֶקֶף, וְבוּ ד' סְעִיפִים:

א (א) *סֶקֶף פְּסוּל פּוֹסֵל (ב) בְּאִמְצַע בְּאַרְבַּעַת טַפְחִים, אֲבָל פְּחוֹת מֵאַרְבַּעַת קְשָׁרָה (ג) וּמִתַּר לִישָׁן תַּחְתּוּיָו. מִן הַצֵּד יֵאֵינּוּ פּוֹסֵל אֲלָא בְּאַרְבַּע אַמּוֹת, אֲבָל פְּחוֹת מֵאַרְבַּע אַמּוֹת קְשָׁרָה, דְּאִמְרִינָן דְּפִן עֲקָמָה, דְּהִינּוּ לּוֹמַר שְׂאֵנּוּ רוֹאִים (ד) בְּאֵלּוּ *הַפְּתָל * (ה) גַּעְמָם, וְיִחָשֵׁב זֶה (ה) הַסֶּקֶף הַפְּסוּל מִגּוֹרַף הַפְּתָל, וְדַבֵּר זֶה הַלְבָּה לְמַשָּׁה מִסִּינִי. הַהֲלָפָה, בֵּית שְׁנַפְחָת בְּאִמְצַע וְסֶקֶף בְּמִקּוּם הַפְּחָת, וְנִשְׂאָר מִן הַתְּקָרָה סְכִיב בֵּין סֶקֶף קְשָׁר

בְּאֵר הַיֵּטֵב

(א) גַּעְמָם. מִשְׁמַע דְּנָקָא קְשָׁדְפָנוֹת מְגִיעוֹת לִסְקָף, רַבִּין יוֹחֵן. וְעַמֵּ"א. וְט"ז חוֹלֵק עִי'וּ וּמְתוּרִי אֶפְלוּ בְּאִין דְּפָנוֹת מְגִיעוֹת לִסְקָף, ע"ש. וְעַן בְּתוֹכָהּ פָּנִים מְאִירוֹת סִימָן סֵא, כְּשֶׁעוֹשִׂים סִפָּה בְּחוּץ הַבַּיִת וְלִמְעַלָּה הֵגַג הַמְּכַסֵּה בְּשִׁינְדִּלְיָו, צָרִיף לִטַּל עַד מְקוֹם שֶׁיִּהְיֶה פְּחוֹת מִגִּי נֶגֶד הַדְּפָנוֹת כִּינּוּן שְׂאִין הַדְּפָנוֹת מְגִיעוֹת לִסְקָף, וְכֵן הַעוֹשֶׂה סְכָחוּ בְּחוּץ וּמְצַטְרֵף שְׂנֵי קַתְלִים הַבְּנוּיִים תַּחַת הֵגַג שֶׁל שִׁינְדִּלְיָו וְאִין הַפְּתָלִים מְגִיעִים לְהֵגַג אֶפְלוּ פְּחוֹת מִגִּי וְהֵגַג בּוֹלֵט

בְּאֵר הַלְבָּה

מִנְהוּ נִקְטָ: * וַיֵּשׁ אֹמְרִים שֶׁהַטַּפַּח לֹא תִהְיֶה אֲוִיר וְכוּ'. וְנִאֵוִי לְחַשׁ לְדַבְרֵיהֶם (מ"ז בֶּשֶׁם הַלְבוּשׁ): * הֵרֵאשׁ וְהֵרַמְבַּ"ם פֶּקֶד ד. טַעוּת-סוֹפֵר הוּא, וְצָרִיף לּוֹמַר: תֵּרַב הַמְּגִיד בְּפֶקֶד ד (עַן שֶׁם דְּמוּכָח כּו), דְּלִשׁוֹן הַמְּחַבֵּר הַרִי הוּא לְשׁוֹן הַרְמַבַּ"ם מִמֶּשׁ. וְכֵן בְּבִית-יִסְרוֹ שֶׁכַּת: וּמִדְּבַרֵי הֵרֵאשׁ"ד בְּפֶקֶד ד נִרְאֶה שֶׁהוּא מְפָרֵשׁ כְּפִרוּשׁ רִמִּי, גַּם כִּי צָרִיף לּוֹמַר: וּמִדְּבַרֵי תֵּרַב הַמְּגִיד וְכוּ', כִּי דְּבַרֵי הֵרֵאשׁ"ד לֹא נִמְצָא שָׁם כָּלל:

* הַפְּתָל גַּעְמָם וְכוּ'. עַן מִשְׁנֵה בְּרוּחָה מַה שֶׁכַּתְּבוּ 'מִשְׁמַע מִלְשׁוֹן זֶה דְּנָקָא קְשָׁדְפָנוֹת מְגִיעוֹת' וְכוּ'. וְעַל-פִּי זֶה פִּסְק בְּתוֹכָהּ פָּנִים מְאִירוֹת סִימָן סֵא, כְּשֶׁעוֹשִׂין סֶקֶף תַּחַת הֵגַג עַל-יְדֵי שְׁמַלְגִין קֶצֶת מִהֵגַג הַמְּכַסֵּה בְּרַפְסִים אוּ שִׁינְדִּלְיָו! וְהַדְּפָנוֹת אִין נוֹעֲזִין לְמַעְלָה עַד הַסֶּקֶף, שֶׁצָּרִיף שִׁנְגָּה מִן הֵגַג לִפְנֵי עַד שֶׁלֹּא יִשְׂאָר מְכַסֵּה ד' טַפְחִים [כֵּן צָרִיף לּוֹמַר] חוּץ חֲלַל הַדְּפָנוֹת, דְּפִן עֲקָמָה לֹא שֶׁף כִּינּוּ דִּאִין הַדְּפָנוֹת מְגִיעוֹת לְשָׁם, וּבַהֲפִסֵּק אֲוִיר לֹא שֶׁף דְּפִן עֲקָמָה, וְצָרִיף לְזַמֵּר כִּינּוּ כִּי מְצִי הוּא. וְכֵן פּוֹסֵל שֶׁם מִי כְּשֶׁעוֹשֶׂה סְכָחוּ בְּחוּץ וּמְצַטְרֵף קַתְלִים הַבְּנוּיִים תַּחַת הֵגַג שֶׁל שִׁינְדִּלְיָו, וְאִין הַפְּתָלִים מְגִיעִים לְהֵגַג אֶפְלוּ פְּחוֹת מִגִּי טַפְחִים וְהֵגַג בּוֹלֵט ד' טַפְחִים, אֲלָפָא דְּהִרָן אִין לִסְפָּה זֹו מְחַצוֹת, וְצָרִיף לְזַמֵּר

לְהַמְרָא, וְאִי לִית לָהּ סִפָּה אַחֲרֵיתָא אוֹכֵל שֶׁם בְּלִי בְּרָבָה, וְאִי בְּרַבְנָן, כִּינּוּ לֹו סִפָּה אַחֲרֵיתָא רַבִּי חוֹבְתוֹ וְכוּ' וְכוּ' עִינּוּ צָרִיף עִינּוּ קַצְתוּ, עַד כִּי לִשׁוֹנוֹ:

א (א) סֶקֶף פְּסוּל. עַן לְעִיל בְּסִימָן תְּרַכַּט מַהוּ (א) נִקְרָא סֶקֶף פְּסוּל: (ב) בְּאִמְצַע בְּאַרְבַּעַת טַפְחִים. הִינוּ, שֶׁהוּלָף שְׂעוּר אַרְבַּעַת טַפְחִים עַל פְּנֵי כֹל הַסֶּקֶף (שֶׁשׁ לָהּ שְׁלֹשׁ דְּפָנוֹת) (ג) בְּאַרְבַּעַת, וְשְׂעוּר אַרְבַּעַת טַפְחִים (ג) הוּא מְקוֹם חֲשׁוֹב לְהַפְלִיג וְלַחֲץ בֵּין הַדְּפָנוֹת, עַד שְׂאִין הַדְּפָנוֹת מוֹעִילוֹת ז' לֹו וְנִרְאוּת כְּשֶׁמִּי סְכוּת וְיִכָּל אַחַת רַק שְׁמִי דְּפָנוֹת: (ג) וּמִתַּר לִישָׁן תַּחְתּוּיָו. וַיֵּשׁ פּוֹסְקִים (ד) מִשְׁמַע לְמַעְלָה טַפְחִים אִין הַדְּפָנוֹת אֲסוּר לִישָׁן וְלִאֲכָל אֲלָא-אִם-כֵּן אוֹתוֹ הַמְּקוֹם הוּא פְּחוֹת מִשְׁלֵשׁ טַפְחִים, (ה) לִכּוֹן כִּי הַתְּחִמִיר לְכַתְּחֵלְהוּ: (ד) בְּאֵלּוּ הַפְּתָל גַּעְמָם וְכוּ'. מִשְׁמַע לְכַאוּרָה (ו) מִלְשׁוֹן זֶה דְּנָקָא קְשָׁדְפָנוֹת מְגִיעוֹת לִסְקָף, אֲבָל אִם אִין הַדְּפָנוֹת מְגִיעוֹת לִסְקָף, אִף דְּבַעֲלָמָא לֹא קִפְדִּינָן בְּזָה, כְּדִלְעִיל בְּסִימָן תוּרל סְעִיפִי ט, דְּחִשְׁבִּינוּ כְּאֵלּוּ מְגִיעוֹת לְמַעְלָה עַד הַסֶּקֶף, אֶפְלוּ הִכִּי בַעֲנַגְנוּ דַּיֵּשׁ סֶקֶף פְּסוּל עַל הַסֶּפֶה וְאִנּוּ רּוֹצִין לְהַכְשִׁירָה מִשּׁוּם דְּפִן עֲקָמָה, לֹא אִמְרִינָן דְּפִן עֲקָמָה בְּזָה. (ו) וַיֵּשׁ אֹמְרִים דְּאֶפְלוּ אִינֵם מְגִיעִים הַדְּפָנוֹת לִסְקָף, נְמִי אִמְרִינָן וְרוֹאִין כְּאֵלּוּ הַדְּפָנוֹת מְגִיעִים עַד לְמַעְלָה וְנִכְפְּרָה: (ז) וְאִפְשָׁר הִיכִי דְּמִן הַדְּפָנוֹת עַד הַסֶּקֶף הוּא פְּחוֹת מִשְׁלֵשׁ טַפְחִים, לְכָלִי עֲלָמָא יֵשׁ לְהַקֵּל, דְּאִמְרִינָן לְכוּר דְּפִן עֲקָמָה: (ח) הַסֶּקֶף הַפְּסוּל וְכוּ'. וְאִם הַסֶּקֶף לְמַעְלָה אִינוּ מִנְחָ בְּשׁוּרָה אֲלָא עָקָם כְּגִינּוּ שְׁלִנּוּ, אִף-עַל-פִּי שֶׁשִׁשׁ בְּשׁוּרָה אַרְבַּע אַמּוֹת (ט) אִינוּ פּוֹסֵל, אֲלָא-אִם-כֵּן יֵשׁ בְּמַשְׁכּוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת, וְאִם הוּא עָקָם לְמַעְלָה, וְלִמְטָה בְּסִמּוֹן לֹו יֵשׁ קוֹרְהָ וְעַם הַקּוֹרְהָ יִהְיֶה אַרְבַּע אַמּוֹת, אִף-עַל-פִּי שְׂאִינוּ נִמְשָׁף הַקּוֹרְהָ מִקְּנֵי שְׁלֵשׁ טַפְחִים, כִּינּוּ

שְׂעֵר הַצִּינּוּן

(כ) דְּאִי לֹאוּ הִכִּי הוּוּ לָהּ דִּירָה סְרוּחָה: (כ) דְּאִף-עַל-גַּב דְּלְעִיל בְּסִימָן תוּרל סְעִיפִי ט, כְּשֶׁדְּפָנוֹתֶיהָ גְּבוּחוּן מִן הָאָרֶץ ד' וּמִשּׁוּהוּ, אִמְרִינָן לְכוּר וְחִשְׁבִּינוּ כְּסוּחִים עַד הָאָרֶץ, הֵקָא דְּכָל הַמְּחַצָּה הוּא בְּשׁוּפַע וְאֵהֵל הוּא, כְּעִינּוּ עַל-כָּל-פָּנִים שֶׁהַטַּפַּח הֵרֵאשׁוּן יִהְיֶה עוֹמֵד וְנִקְרָף עַל-יְדֵי כִּינּוּ וְלֹא עַל-יְדֵי לְכוּר: (כ) מִגִּן-אַבְרָהָם: (כ) עַן בְּרִין וְבְאֵר הַגִּי'א: (ב) וְאֶפְלוּ הוּא סֶקֶף פְּסוּל מְדַבֵּר, וְרִאֲזִי מִנְרָף (י' עֲשׂוּרִי ב' כָּגוֹן דְּאִנְחָה לְנִסְר רַחֵב ד' טַפְחִים) אֶפְשָׁא דְּמִטְלָלְתָא וְכוּ': (ג) דְּלִקְשָׁן כְּסִיעִי ב' בְּהַגִּי'ה: (ג) רִשִׁי: (ד) הֵרֵאשׁ"ד וְהִרָן: (ה) חִי'אָרְס: (ו) מְגִין-אַבְרָהָם וְכִ"ח בֶּשֶׁם הִרָן: (ז) ט"ו וְאֵלֶּיהָ רָבָה, וְהַסִּימּוֹ לְזַעַת הַטּוּר: (ח) פְּרִי-מְגִידִים, וְכֵן הַסִּימּוֹ בְּכַוִּינָא-עֲקָב לְהַקֵּל: (ט) מְגִין-אַבְרָהָם. וְהוּא הִרָן לְעִינּוּ פְּסוּל ד' טַפְחִים בְּאִמְצַע הַסֶּפֶה הִרָן כּו, שְׂאֵם עוֹמֵד בְּשׁוּפַע יֵשׁ בְּמַשְׁכוֹ ד' טַפְחִים וְאִין תּוֹפַס בְּסֶפֶה ד' טַפְחִים, שְׂאִינוּ פּוֹסֵל (בְּכוּרֵי-עֲקָב בֶּשֶׁם א"ר):